

Namn att minnas

Bertil Bokstedt

Det var inte oförklarligt att man vid årets början på många håll i pressen hade mycket roligt åt Operans reklamslogan "Det händer mer på Operan än ni tror!" Den hade onekligen plötsligt fått en ny, oförutsedd och oavsedd innebörd. Inte heller var det oförklarligt att man gjorde sig lustig över den operamelodram, som utspelades på Kungl Teatern och lät tidningstecknare placera publiken på Gustaf Adolfs-torg, utanför "intrigernas hus".

Men även om det inte var oförklarligt, var det nästintill oförsvarligt eller i varje fall oansvarigt. Ämnet var nämligen, när allt kom omkring, knappast något att skämta om. Vad det gällde var dock den svenska Operans anseende och funktionsförmåga. Ty det kunde inte förnekas, att Kungl Teatern befann sig i en allvarlig och pinsam krissituation, säkerligen — som huvudpersonen Bertil Bokstedt själv påpekade i en intervju — den värsta dittills i teaterns historia.

Stödd på stora delar av personalen och pressen, men med viss tvekan från operastyrelsens sida, utsågs Bertil Bokstedt i mars förra året till ersättare för Göran Gentele under dennes återstående chefsperiod, alltså fram till 1 juli detta år. Under sin korta tid som operachef har Bokstedt kunnat notera en rad, delvis lysande framgångar. Mot detta har vägt det i Operans annaler enastående faktum, att såväl musikchefen som balettchefen och ekonomichefen i de mest otvetydiga ordalag och dessutom inför offentligheten givit honom sitt misstroende-votum. Som om detta inte varit nog meddelade operastyrelsen, att den inte kunde förorda ett förnyat förordnande av Bokstedt som operachef och att den — om regeringen visade sig vara av annan uppfattning — in corpore ställde sina platser till förfogande.

Därmed blev situationen alldeles ohållbar. Kristillståndet hade övergått i ett upplösningstillstånd. Sedan Bokstedt på nytt erhållit starkt stöd av pressen och personalen — dock ej ekonomichefen! — och Operan just i det psykologiska ögonblicket före den väntade ut-

nämningen haft två bejublade premiärer, tog regeringen sitt parti. Det innebar att den tog parti för Bokstedt men i form av ett salomoniskt beslut. Operastyrelsen fick respass, och en ny styrelse med regeringens förtroendeman riksantikvarien Roland Pålsson som ordförande tillsattes. Samtidigt fick Bokstedt förnyat förordnande, fast inte på tre år som brukligt utan bara på två år — vilket dock kunde förklaras med att han redan innehaft chefs-posten ett år.

Hur man än i övrigt vill bedöma utgången, måste det sägas att Bokstedt stod som segrare på valplatsen. Vem är han då, denne man, som utgått som vinnare i en kamp med icke blott sin musikchef, sin balettchef och sin ekonomichef utan dessutom sin styrelse — sannerligen ett rekord inte bara i Kungl Teaterns historia utan förmodligen i teaterhistorien? Ja, om man med ledning av detta föreställer sig att han är en demonisk despotnatur, en ny John Forsell, så tar man grundligt fel. Bokstedt är en god och glad och lagom rund skåning.

Ur uppsvensk synpunkt brukar man indela skåningarna i två kategorier: de dryga, resp de trygga och trevliga. Som väl är för Kungl Teatern hör Bokstedt avgjort till den senare kategorin. Ända upp i femtiårsåldern — han fyllde faktiskt femti för ett par år sedan — är det någonting inte bara gossaktigt utan också gosigt över honom. Därmed menas på samojedernas språk att det inte finns några skarpa hörn i hans framtoning (en danism som må vara ursäktad när det gäller en dirigent och operachef), inga vassa armbågar, inga hårda bandage. Han har lätt för att le, och leendet sprider sig från munnen via de muntert plirande ögonen upp i hårfästet och fortsätter i de blonda lockarna, vilkas prydliga vågor ser ut som en enda serie av glada grin. Detta får inte tolkas så som att han skulle vara ett mähä eller en smilfink, bara så att han är mänsklig och smidig. Han är — vilket varje modern chef måste vara om han skall ha utsikt till framgång — inte bara skicklig i sitt arbete

utan också i sitt samarbete och det är väl just i sin egenskap av en arbetsledare, vilken visat att han behärskar samarbetets konst, som Bertil Bokstedt blivit operapersonalens favoritkandidat till operachefsposten.

Sten Broman må säga vad han vill (och nu är det i varje fall för sent att göra något åt saken) men den nye operachefen började sin bana i Jularbos fotspår. Redan som fem-åring i Malmö hördes lille Bertil traktera dragspel, och sitt första offentliga framträdande gjorde han vid sju års ålder i radio, där han agerade dragspelsvirtuos i underbarnsklassen mot ett gage av två kronor. Sen tog pianolektionerna vid, och det dröjde inte länge förrän Bertil Bokstedt och hans skolkamrat Sixten Ehrling turades om att spela orgel i S:t Petrikyrkan på dagarna och dansmusik i Folkets park på kvällarna.

Efter skoltiden bar det av till Stockholm och Musikaliska akademien, där Bokstedt, alltså något av ett underbarn — ehuru inte längre på dragspel — avlade musikkärlärs-examen vid 22 års ålder. Han studerade dirigering för Tor Mann och engagerades 1942 — samma år han tagit sin examen — genom Nils Grevillius' förmedling av Harald André som repetitör vid Operan. 1954 avancerade han till kapellmästare med balettrepertoaren som specialitet och påföljande år blev han dessutom musikkonsulent i Stockholms län, vilket gav honom värdefulla organisatoriska erfarenheter. Dessa erfarenheter kom väl till pass, när han 1964 blev studieledare och två år senare planeringschef vid Operan. Detta innebar i praktiken, att Göran Gentele tack vare Bokstedt befriades från huvuddelen av operachefens rent organisatoriska verksamhet och i stället kunde koncentrera sig på den konstnärliga, inklusive sitt eget regiarbete.

1968 blev Bertil Bokstedt — med bibehållande av sin anställning på Operan — chef för Drottningholmsteatern, där han följande hade verkat som dirigent ända sedan 1956. Sin nya uppgift löste han med glänsande resultat såväl ekonomiskt som konstnärligt. Teatern började lämna överskott, och dess föreställningar har varit en oavbruten rad av kritik- och publiksuccéer. Svenska Dagbladets kräsne musikrecensent Carl-Gunnar Ahlén har rentav jämfört Drottningholmsteaterns föreställningar de senaste säsongerna under Bokstedt ledning med Glyndebourne-operans på trettitalet under Fritz Buschs ledning. Det kan knappast råda något tvivel om att Bokstedts år på Drottningholmsteatern, som givit honom tillfälle att visa att han icke blott organisatoriskt utan även konstnärligt är kapabel att leda en operascen, haft avgörande betydelse för hans utnämning till chef för Kungl Teatern.

När denna utnämning kom, kunde hans motståndare hävda att det var en nödlösning *faute de mieux* medan hans anhängare kunde utpeka honom som ödets man. Vilken bedömning man än anlägger, stod det emellertid klart att han var om inte det enda tänkbara så dock det enda användbara alternativ, som just då stod till buds, och på den punkten hade ingen förändring inträtt när hans förordnande förnyades. Om framtiden är alltid vanskligt att spå. Men om man skulle rådföra en sibylla finge man sannolikt till svar att Bokstedt med sin trettiåriga väldokumenterade erfarenhet av och kännedom om vår operas alla problem — och med sin flygande start som operachef — är rätte mannen att på ett värdigt sätt ro Kungl Teaterns instundande 200-årsjubileum i hamn.